

Kritik mot Kriminalvården, anstalten Hällby, för att en intagen serverats mat som han är allergisk mot

Anmälan

I en anmälan och en kompletterande skrivelse, som kom in till JO den 11 april respektive 1 september 2022, klagade AA på att han i anstalten Hällby upprepade gånger serverats mat som han är allergisk mot och att han vid ett antal av dessa tillfällen inte fått någon annan mat att äta. Han anförde i huvudsak följande.

Han har allergi som är dokumenterad av sjukvården och har flera gånger påpekat detta för anstalten och begärt att de ska reglera hans kost. Trots det serverades han mat som han är allergisk mot vid åtta tillfällen under mars månad och vid fyra av dessa fick han inte någon annan mat att äta. Under perioden maj–augusti hände det femton gånger att han fick sådant som han inte tål. – AA specificerade datumen och bifogade två innehållsförteckningar från matvaror som han serverats.

Utredning

Kriminalvården uppmanades att yttra sig över AA:s klagomål. I remissvaret anförde Kriminalvården, Region Mitt, genom regionchefen, följande:

Sakförhållanden

Uppgifter har inhämtats från verksamhetsområde (VO) Hällby. I huvudsak följande har framkommit.

Enligt inlämnat läkarintyg från den 27 maj 2022 som upprättats efter allergitester framgår att AA är allergisk mot äpple, morot, lök samt ägg och att han är glutenintolerant.

Under AA:s vistelse i anstalten Hällby har han varit uppsatt på en lista i köket över intagna som behöver specialkost med anledning av matallergi. Det finns en rutin för hur köket tillagar allergikost, serverar och säkerställer att rätt intagen får rätt kost. Matlådorna märks sedan upp så att det framgår vilka födoämnen som inte finns i maten.

Efter kontakt med anstaltens kök framgår det hänt att AA, trots att han varit uppförd på ovan nämnda allergilista, har blivit serverad mat som innehåller

födoämnen han är allergisk mot. Någon dokumentation om hur ofta eller vilka datum detta har skett finns dock inte. När det blivit fel med maten har detta rättats till, men det har även hänt att AA sökt upp personal och framfört klagomål om middagsmaten efter att kökspersonal slutat för dagen, vilket gjort att alternativ mat tyvärr inte kunnat erbjudas. På avdelningen finns dock alltid alternativa livsmedel tillgängliga.

Anstalten har gjort stora ansträngningar för att lösa problemen och köket har arbetat aktivt med lösningar och stegvis har livsmedel (halvfabrikat) som enligt AA innehåller t.ex. lök, trots att det inte framkommit av innehållsförteckningen, tagits bort ur det sortiment som han serveras. Vidare har sådant som enligt AA innehåller allergena livsmedel eller som anstalten upptäckt innehåller allergener tagits bort. Kommunikation med AA har hållits löpande kring hans problematik.

Enligt anstaltens köksföreståndare serveras AA sedan en tid tillbaka endast rent kött /nötfärs, kyckling, ris med i huvudsak gröna grönsaker till lunch och middag enligt överenskommelse med honom, med målet att just undvika att ytterligare fel inträffar.

Gällande äggen har köket tänkt att de ägg som AA inte kan äta kan komma någon annan intagen till del.

Innehållsförteckningarna som AA bifogat är från glutenfria varor som köket beställt. Dessa har serverats till AA trots att de innehåller äpple och spår av ägg enligt innehållsförteckning. Misstagen har berott på den mänskliga faktorn och någon ytterligare kontroll än att varorna är glutenfria har inte gjorts.

Författningsbestämmelser

Av 1 kap. 4 § fängeslagen (2010:610) (FäL) följer att varje intagen ska mötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.

Enligt 1 kap. 12 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:1) om fängelse (FARK Fängelse) har den intagne rätt att få mat som är anpassad efter hans eller hennes medicinska behov. Av allmänna råd till bestämmelsen framgår att med mat avses såväl tillagad mat som livsmedel för förtäring utan tillagning eller för tillagning.

Kriminalvårdens bedömning

En intagen har rätt att få mat som är anpassad efter hans eller hennes medicinska behov. Det har framkommit att AA är allergisk mot flera födoämnen och han har därför varit uppförd på en så kallad allergilista i köket för att undvika att han serveras mat som innehåller något som han är allergisk mot. Trots detta har det hänt att AA har blivit serverad mat, även glutenfri kost som köket beställt, som innehåller födoämnen han är allergisk mot. Kriminalvården beklagar detta. Någon dokumentation om hur ofta eller vilka datum detta har skett finns dock inte. När det blivit fel med maten har detta rättats till, men det har även hänt att AA sökt upp personal och framfört klagomål om middagsmaten efter att kökspersonal slutat för dagen, vilket har lett till att han fått äta de matvaror som finns tillgängliga på bostadsavdelningen. Som framgår av utredningen har anstalten gjort stora ansträngningar för att lösa problemen och AA serveras, i samråd med honom, sedan en tid tillbaka kost som är anpassad enkom för honom.

AA fick tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Jag har tidigare uttalat att det är en självklarhet att Kriminalvården måste ha väl fungerande rutiner som så långt som möjligt säkerställer att de intagna som

behöver få sin mat anpassad utifrån medicinska behov tillhandahålls sådan mat som är lämplig (se bl.a. mina beslut den 10 november 2022, dnr 4307-2021 m.fl., och den 11 januari 2023, dnr 4684-2022).

I början av förra året framförde AA klagomål mot anstalten Hällby om att han hade serverats mat som innehållit ämnen som han är allergisk mot (JO:s ärende dnr 575-2022). Efter att vissa handlingar hämtats in från anstalten och granskats fann jag den 17 februari 2022 inte tillräcklig anledning att fortsätta utredningen men väl att skicka en kopia av anmälan och beslutet till anstalten för kännedom. Det gjorde jag givetvis för att fästa verksamhetsställets uppmärksamhet på klagomålen och, om det fanns behov, vidta åtgärder. Det framgår inte av remissvaret hur anstalten följt upp mitt beslut.

Det är hur som helst utrett att AA under sin vistelse i anstalten Hällby har funnits upptagen på en lista över intagna som är i behov av specialkost. I vart fall från den 27 maj 2022 har AA:s allergi mot flera födoämnen dessutom varit dokumenterad genom läkarintyg och han har då även konstaterats vara gluten-intolerant. Kriminalvården har bekräftat att han trots det har serverats mat som han är allergisk mot. Det saknas dokumentation om hur många gånger AA har erbjudits fel mat men det går att utläsa av remissvaret att det har hänt vid fler än ett tillfälle. Jag noterar att AA omsorgsfullt har redovisat många datum då det ska ha inträffat och jag fäster stort avseende vid hans uppgifter. Det är vidare klarlagt att kökspersonalen har beställt och serverat AA glutenfria varor utan att kontrollera om de innehållit något av de ämnen som han är allergisk mot. Det är allvarliga uppgifter som framkommit och anstalten förtjänar kritik för att AA:s mat vid upprepade tillfällen inte har anpassats efter hans medicinska behov och att personalen inte varit tillräckligt noggrann.

Enligt Kriminalvårdens yttrande har anstalten gjort stora ansträngningar för att säkerställa att AA nu serveras rätt kost. Det är naturligtvis positivt. Utredningen visar dock att anstaltens rutiner för hanteringen av specialkost inte har fungerat tillfredsställande. Jag förutsätter att anstalten ser över sina rutiner, och löpande kontrollerar hur de tillämpas, för att undvika att något liknande händer i framtiden.

Det som i övrigt har kommit fram i ärendet ger inte anledning till några ytterligare åtgärder eller uttalanden från min sida.

Ärendet avslutas.

Katarina Pahlsson

Ärendet har föredragits av Maria Jacobsson. Byråchefen Catrine Björkman har deltagit i beredningen.